

більш важливу роль воно відіграє в роки шкільного навчання, коли йде інтенсивний процес формування моральних і соціальних установок, моральної самосвідомості. Це вимагає від педагогів необхідності перебудувати свої стосунки з учнями, відмовитись від морально дисциплінарної моделі навчання, яка орієнтується лише на засвоєння дитиною навчального матеріалу, і перейти до реалізації особистісно орієнтованої моделі навчання, що ґрунтується на співробітництві вчителя й учня, і є орієнтованою на особистісний розвиток дитини. Такий перехід передбачає врахування в процесі взаємодії позиції учня, особливостей осмислення ним оточуючого світу, специфічної інтерпретації учнем навчального матеріалу, психологічної підтримки з боку вчителя, довіри до творчих сил дитини, надання учням свободи особистісного вибору, без якого не може бути позитивного особистісного розвитку.

Три основні психологічні умови, на думку психологів гуманістичного напрямку, лежать в основі гуманістичного підходу у вихованні дітей-емпатія, відвертість і безумовно позитивне ставлення до дитини.

Рівень розвитку гуманності в майбутніх педагогів, за даними дослідження, є переважно високим у 62, 5% що свідчить про їх більшу готовність до реалізації принципу гуманізації в своїй педагогічній діяльності.

Л.В.Бещевець

Розвиток «Я» концепції та гуманізації навчально-виховного процесу

Аналіз шкільної практики показує, що в наш час соціальної нестабільності дуже часто спостерігається внутрішній конфлікт учнів, коли до них ставлять або завищені умови з боку батьків та вчителів, або ж, навпаки, і вдома, і в школі вони зустрічають повну байдужість. Потреба у самоповазі підштовхує до протесту, приходять у протиріччя з потребою в схваленні та любові, без яких стає неможливим і збереження поваги дитини до себе. Саме тому школі й потрібен учитель зі сформованою професією, відповідальністю та гуманною системою поглядів. Тільки таким учитель зможе бути у безмежності можливостей учня і його здатності до вдосконалення, зможе зробити перебування його в школі радісним, а не відбуванням тяжкої повинності.

Одним з критеріїв професійної відповідальності є професійна спрямованість, що характеризується наявністю у вчителя Я-концепції. Керуючись цією концепцією, вчені стверджують, що постійно займаючись вдосконаленням

ним своєї саамосвідомості, розум учителя виявить кращі якості своєї особистості, а його серце буде здатне зрозуміти іншу людину, її цінність та унікальність. Результати досліджень свідчать про те, що наявність у вчителя установки Я-концепції благотворно відбивається не тільки на його стосунках з учнями, а й на їх успішності. Під час спілкування з людиною, висвітленою в їхніх можливостях, діти починають виявляти свої здібності в повній мірі. Зв'язок ефективності навчання з Я-концепцією вчителя очевидна. Тому завданням ВУЗу є формування у майбутніх педагогів вимогливості до себе та системи гуманних поглядів. Це, в свою чергу, стане важливим фактором міжособистісних відносин у класі та відповідно до стилю викладання, який бере вчитель.

Зрозуміло, що школярами дуже позитивно сприймаються вчителі, що виявляють до них справжній інтерес. Такий педагог завжди пам'ятає подробиці життя дитини, її навчання та своїх з нею взаємовідносин, відчуває її настрій та тактовно враховує це під час спілкування з нею.

Ми, спробували, використовуючи опитування Р.Кеттела, оцінити рівень сформованості у майбутніх педагогів фактора «Виражена сила-Я». Результати опитування свідчать про те, що тільки в 11% студентів висока оцінка цього фактора. Ці студенти характеризуються усвідомленістю прийнятих рішень, наполегливістю в досягненні мети, відповідальністю, прагненням діяти в відповідності зі своїми ціннісними орієнтаціями. Середній рівень цього фактора сформовано до 60% і низька його оцінка у 29%. Студенти з низьким рівнем «вираженої сили -Я» схильні до нестабільності поглядів, підвладні випадковості, прагнуть не зв'язувати себе правилами, обіцянками, вольоватись від впливу оточуючих. Таких студентів можна назвати безпринципними. Ці результати свідчать про необхідність формування професійної спрямованості в майбутніх педагогів. Кожен викладач ВУЗу повинен використовувати в своїй роботі обмірковану, теоретично та практично обгрунтовану систему санкцій, яка б охопила й моральні, й матеріальні їх форми. Одним з важливих психологічних принципів управління формування професійної спрямованості особистості студентів є оптимальність моральної, адміністративної та професійної регламентації поведінки майбутнього спеціаліста.

Студент повинен бути готовим до вирішення емоційних проблем та проблем спілкування до того, як він з ними зіткнеться в класі. Його треба вчити знаходити вихід з любого становища, і тоді йому не доведеться випробувати гірку участь розгубленої людини, допомогти якій вже дуже важко. Тому треба звернути увагу на необхідність :

- 1) включення до програми підготовки вчителів психологічного консультування;
- 2) спеціально навчати керівників педагогічної практики наданню психологічної підтримки та допомоги в складних емоційних ситуаціях;
- 3) дослідження абітурієнтів педагогічних інститутів з метою виявлення індивідів емоційно неврівноважених або схильних до психічних захворювань.

Результати всіх досліджень показують, що ефективність навчально-виховного процесу залежить від психологічного стану вчителя, його гуманної системи поглядів, позитивності його Я-концепції. Тому, зрозуміло, що всі ці обставини не менш важливі, ніж академічні успіхи студентів - педагогів.

Л.О.Гапоненко

Проблема відкритості в концепції «Гуманістичне виховання»

1. Загальна характеристика гуманістичного виховання. У сучасних моделях "гуманістичного виховання" найбільшу увагу вітчизняних вчених приваблює ідея педагогіки співробітництва. Закордонні вчені моделі виховання будують на положеннях гуманістичної психології. Так, наприклад, в Америці існують асоціації прихильників "гуманістичного виховання": "Асоціація гуманістичної психології", "Асоціація виховання, яка виходить із ідей злиття", "Асоціація гуманістичного виховання й розвитку" та інші. Вищезазначене свідчить про ту цінність, яку вкладають закордонні фахівці в освітянську роботу, а також як розглядають проблему гуманізації наші вчені.

2. Проблеми гуманістичного виховання. Наукові досягнення, технічні та соціологічні потребують людину з унікальними особистісними якостями - це людяність, милосердність, відкритість. Освітянська робота виступає фундаментом у підготовці такої людини. Але сучасна школа базується на тезаурусах вербальної взаємодії, які в більшій своїй масі бюрократичні. Дегуманізації школи сприяють і додаткові фактори, такі, як скорочення фінансових ресурсів і посилення бюрократичного втручання, що стримує вільність мислення учнів, побуджує тугу і фрустрацію. Додатковим фактором фрустрації школяра є стрес, який зберігається від класу до класу і який складає відчуття тривоги й тиску в школі.

За даними К.Роджерса, сучасні школярі майже всього світу страждають із-за великої обмеженості методів навчання. Методи, які зводяться

